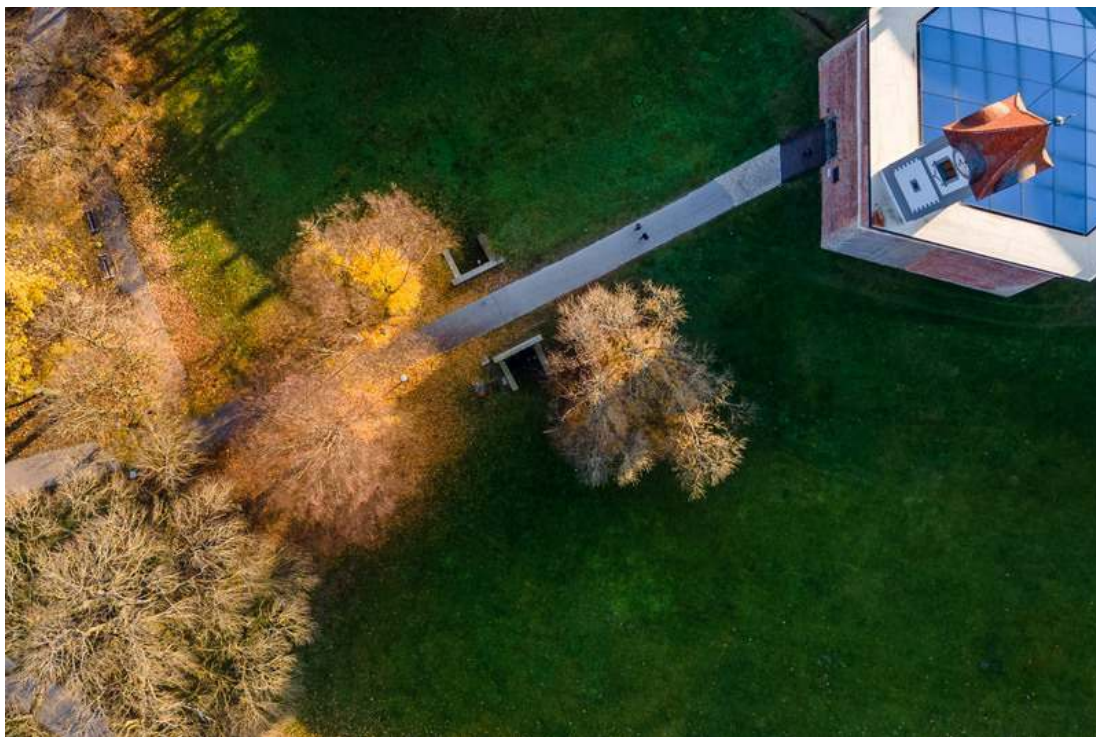

Perivoj Zrinski

news

PONEDJELJAK 14. VELJAČE 2022. BROJ 6.

GLASILO MEĐIMURSKE PRIRODE - JAVNE USTANOVE ZA ZAŠTITU PRIRODE

Perivoj Zrinski - foto studeni 2021. (autor: Davorin Mance)

UVODNIK

Iako spomenici parkovne arhitekture nisu obuhvaćeni međunarodnom klasifikacijom zaštićenih područja prirode (IUCN), Perivoj Zrinski ipak je zaštićen prema hrvatskom Zakonu o zaštiti prirode od rujna 1975. godine. Kako je Perivoj mnogima pri srcu, a svojom pozicijom i značajem pak u fokusu javnosti, radi lakšeg protoka točnih informacija objavljujemo ovo glasilo kao digitalni (PDF) dvotjednik.

Sve informacije i činjenice iznesene u Glasilu su točne, provjerene i nedvojbene, te ne ostavljaju mogućnost bilo kakvih prijevora ili krivih interpretacija. Za neinformirane, ali demokratski slobodne interpretacije služe društvene mreže.

Glasilo ne izlazi u sklopu bilo kojeg projekta, već kao dio redovne misije Međimurske prirode – Javne ustanove za zaštitu prirode.

Kako zadržati dobrosusjedski odnos s vranama Perivoja Zrinski?

- Po količini decibela buka koju stvaraju vrane je manja od buke prometa. Mnogi ljudi se naviknu na njihovo glasanje, no mnogi ne mogu ili se ne žele naviknuti. Možemo li dijeliti naše gradske parkove s jednom pjevicom koja ne zna lijepo pjevati? pita se ornitologinja Iva Šoštarić

Detaljne opise karakteristika vrane gačac donosi priručnik za prepoznavanje ptica "Ptice Hrvatske i Europe"

Prisutnost vrane gačac (*Corvus frugilegus*) u čakovečkom parku kod određenog broja građana izaziva negodovanje. Smeta im ptičji izmet i buka. Zbog toga nadležne službe Grada Čakovca unazad nekoliko godina poduzimaju odgovarajuće aktivnosti s ciljem smanjenja populacije tih ptica u Perivoju Zrinski. Približava se proljeće i ponovo će se aktualizirati pitanje čakovečkih vrana. Stoga smo razgovarali s Ivom Šoštarić, ornitologinjom iz zagrebačke Udruge BIOM. Riječ je o organizaciji civilnog društva koja se bavi očuvanjem prirode, njezinim promicanjem i popularizacijom. Biomovka Iva Šoštarić voditeljica je programa za edukaciju, volontere i članove, ali i vrsna stručnjakinja u području prepoznavanja ptica. Ljubav prema prirodi kod nje postoji oduvijek, a strast prema istraživanju ptičjeg svijeta iskristalizirao se na fakultetu:

- Upisala sam molekularnu biologiju, ali sam se odlučila učlaniti u Udrugu studenata biologije „BIUS“ i birajući kojoj ću se sekciji pridružiti ptice su mi se učinile zanimljivima. Nakon što sam otišla

na prvi teren i vidjela koliko različitih vrsta mogu u jednom običnom gradskom parku vidjeti, shvatila sam da su ptice moj izbor. Nastavila sam ptičariti sama i s društvom, dok mi to jednog dana nije postao i posao.

**Postoji li ptičja vrsta koja vas osobito zanima?*

- Ovisi o godišnjem dobu ili nekim drugim momentima. Svugdje se može naći nešto što je fascinantno i uzbudljivo. Ako vas lako oduševljava priroda onda ćete i u svakoj ptici naći nešto posebno, ali i u svakom staništu na koje dođete.

Gačci se hrane van grada

**Vrana gačac vama je zanimljiva iz prirodoslovne perspektive, ali građani često imaju negativan odnos prema njoj. Što su njezine osnovne karakteristike?*

- Gačci su vrane otvorenih poljoprivrednih staništa. Hrane se na otvorenim poljima, najviše kukcima, različitim sitnim kralježnjacima i beskrležnjacima te biljnim materijalom. Za hranjenje im trebaju

otvorena velika polja. Ne hrane se u gradu, već izvan grada. Gnijezde se u kolonijama, što znači da sklapaju svoja gnijezda u skupinama drveća, a tih gnijezda može biti i preko stotinu na samo jednom stablu. Originalno su gnijezdile u drvoredima, šumarcima ili skupinama stabala koji su bliže poljoprivrednim površinama. Grad im sam po sebi nije interesantan. No, upravo zbog toga što ih je izvan gradova moguće loviti i na njih pucati, i zbog toga što je sve manje šumaraka, drvoreda i nakupina stabala oko poljoprivrednih površina, vrane gačci su se prilagodile tom izazovu tako da sada gnijezde u gradovima. U gradovima su sigurne od čovjeka i od toga da im se njihovo drveće odnosno njihovo gnjezdilište poruši. I tada nastaje problem kod građana koji nisu navikli na takve susjede.

Većini ljudi je izazovno s vranama dijeliti prostor jer su glasne, nisu im lijepe, zastrašujuće su im, smeta im njihov izmet.

Srušena gnijezda šire koloniju

** Od 1. ožujka do 31. srpnja je strogo zabranjeno uznemiravati ih jer u tom periodu one gnijezde, poliježu jaja i brinu za mladunce. Ipak do početka trećeg mjeseca moguće je poduzeti određene aktivnosti?*

- Do prvog ožujka kada je službeno prepoznat početak njihovog gniježđenja uz ispravna dopuštenja Ministarstva poljoprivrede (što je korak koji se često preskače i onda rušenja gnijezda čini ilegalnima) je moguće rušiti gnijezda vrana, jer tada one ne polažu jaja i ne traje njihovo aktivno gniježđenje. Ako se dobije dopuštenje, mogu se legalno rušiti jer one su lovna divljač. No, pitanje je koliko te metode mogu biti uspješne. Vrane će od 1. ožujka nastaviti graditi svoja gnijezda. Čak i ako se porežu grane i ako im se smanji količina mjesta za gniježđenje na određenim stablima, njima je potrebno gnijezditi u koloniji. Sigurnije se osjećaju u grupi, pa će se onda još malo proširiti na nova stabla u okolici. I tada često dolazi do širenja kolonije. U konačnici tada vrane smetaju još većem broju ljudi jer je kolonija rastegnutija na veće područje. S druge pak strane kad im porušimo gnijezda, tada im treba više vremena da

izgrade nova. Tada se one i dulje zadržavaju tamo gdje se gnijezde, pa i njihova sezona dulje traje. Posebno je problematično ako se to radi ilegalno, usred sezone gniježđenja. Ako im se tada poruše gnijezda, onda jedino što smo napravili je da smo značajno produljili njihovu sezonu gniježđenja jer one kreću raditi gnijezda ispočetka odnosno sklopiti nova gnijezda par ulica dalje. To je realnost koju smo sami stvorili načinom kojim gospodarimo ostatkom prirode, poljoprivrednim površinama i trendovima u održavanju određenih staništa.

** U Perivoju je bilo pokušaja smanjenja njihove populacije sa zvukovima, zatim sa "stravičnim" ilustracijama, ali sve se pokazalo bezuspješno. Što nam je činiti?*

- Jedna od metoda koja polučuje uspjeh je sokolarenje. To je skupa i ograničena metoda jer nema puno ljudi koji se time bave, a treba je provoditi iz godine u godinu. Nameće se pitanje što i kako. Je li rješenje ne proganjati ih izvan gradova? Imali smo slučajeve u okolici Zagreba gdje se jedna velika kolonija izvan grada jednostavno preselila u grad jer su im stabla porušena tamo gdje su dotad bila. Nemamo zajednički strateški pristup takvim problemima. Vrane su ovdje u gradovima jer su shvatile da su tu sigurne. Treba pronaći suživot s njima. Po količini decibela buka koju stvaraju vrane je manja od buke prometa. Mnogi ljudi se naviknu na njihovo glasanje, no mnogi, ne mogu ili se ne žele naviknuti. Ako one imaju svoju koloniju u parku, a da ispod njih ne prolaze staze ili nije nekom neposredno iznad prozora, pa zašto ih ne pustiti da se nastane u tom parku? One samo tamo savijaju gnijezda i odgajaju mlade. One se čak ni ne hrane tamo nego odlaze negdje drugdje.

Vrane održavaju „pogrebe“

Vrane su najinteligentnije vrste ptica u Europi. Evo što o tome kaže ornitologinja Šošćarić:

- Imaju veći mozak u odnosu na tijelo od ostalih ptica. Samo su određene vrste papiga inteligentnije od vrana. Vrane dugo žive, a stjecanjem iskustva sve su pametnije. Socijalna struktura im je bitna te učenje od drugih vrana značajno povećava njihovu inteligenciju. Imaju čak poseban vokabular za određene bliske jedinice. Jedna od karakteristika su i obiteljska jata, gdje znanje prenose od generacije do generacije. Vrane održavaju „pogrebe“. Obilaze uginulu vranu, da vide što ju je ubilo. I to iskustvo, spoznaju prenose dalje na svoju generaciju.

Brižno štite svoje mlade ptice

* *Ponekad se događaju nemili događaji kad vrana "terorizira" šetače ili korisnike parkova. Neki bi rekli da ih scene podsjećaju na slavni klasik Alfreda Hitchcocka "Ptice". O čemu se zapravo radi?*

- Napadi vrana o kojima slušamo u petom i šestom mjesecu su zapravo jedne druge vrste, sive vrane (*Corvus cornix*). Gačci kada se osjećaju ugroženima grakću, uzrujavaju se, ali zapravo su previše plahi za nadlijetanje i nalijetanje na ljude. Sive vrane su teritorijalne vrste i ne gnijezde u velikim brojevima. Imamo jedan par na određenom području i on neće dati drugom paru da se ovdje nastani.

Na jednom području neće biti stotine sivih vrana. Imaju drugačiju ekologiju i drugačiju strategiju. One se hrane u gradu otpacima i strvinama, ali i svime što još mogu pronaći (kukcima, glodavcima, sjemenkama...). Sive vrane kad napadaju štite ptice na jedini način koji znaju. A to je da vas nastoje zastrašiti. Znaju da vam ne mogu ništa. Zapravo nas se boje, jer smo veći i pametniji (nadam se). Jedini način je da nas nadlijeću, grakću, ključnu, ali više od toga nam ne mogu. Tada je bitno ne paničariti, bezglavo trčati jer se zbog toga najčešće događaju ozljede. Naravno, siva vrana je velika glasna ptica i zastrašujuće je kad ona nadlijeće nad tobom. Bitno je ostati miran, mahnuti rukama iznad glave i nastaviti svojim putem. One napadaju onog trenutka kad misle da su njihovi mali poletarci ugroženi i tada su odrasle sive vrane osobito zaštitnički nastrojene.

Najčešće ptice u gradskim parkovima

* *Koje najčešće vrste ptica pjevica nastanjuju gradske parkove?*

- U parkovima se mogu zateći različite vrste ptica, a ljudi najlakše zamjećuju sjenice i zebovke koje su također česti posjetioci hranilica za ptice. Velika i plavetna sjenica su najčešće među sjenicama. Među zebovkama su najčešće zebe, a na rubnim otvorenim područjima ima zelendura te žutarica koje su vrlo česta gradska vrsta, zatim kosevi i crvendači. Tu su i djetlovke. Primjerice veliki djetlić, ako ima starijeg drveća, vrlo lako može naći dom u urbanim parkovima. Prisutnost vrana ne ugrožava sve te ptice. Siva vrana je predator koji se hrani svime i svačime, ali ako bi se hranila samo pticama ne bi uspjela preživjeti. Postoje brojne studije koje ukazuju na to da prisutnost vrana nema značajan utjecaj na ostale populacije ptica. U gradovima je prvenstveno sivim vranama hrana otpad i strvina, a gačci se odlaze hraniti na polja van gradova.

**Prisutnost vrana gačac
ne ugrožava ostale ptice pjevice.**

Vrana gačac u gradskim parkovima gnijezdi i odgaja mlade ptice

Vidjeli ste zanimljivu vrstu flore ili faune u gradu? Dojavite nam!

Međimurska priroda – Javna ustanova za zaštitu prirode prikuplja podatke vezane uz bioraznolikost u urbanim sredinama. Razlog prikupljanja podataka je što ne postoji baza zabilježenih vrsta divlje flore i faune u Gradu Čakovcu, a najveći dio divljih vrsta nije dovoljno istražen i nedostaju podaci potrebni za njihovo očuvanje.

Dosad je terenskim istraživanjima zabilježeno oko dvadesetak različitih vrsta proljetnica. Zabilježena je prisutnost ptica koje se nalaze na popisu strogo zaštićenih vrsta **brgljez** (*Sitta europaea*) i **veliki djetlić** (*Dendrocopos major*) te je vidljiva prisutnost pripadnika iz porodice **krstice** (*Talpidae* sp.).

Rezultati istraživanja poslužiti će kao podloga za postavljanje nastamba i kućica za divlje životinje.

Prisutnost divljih životinja u gradovima nije neuobičajena, no njihova brojnost uvelike ovisi o mogućnostima gniježđenja, skloništa i/ili zimovanja.

Proljetni drijemovac (*Leucojum vernum*), poznatiji kao zvončić, jedna je od prvih proljetnica koje se mogu zamijetiti na tlu Perivoja.

Veliki djetlić (*Dendrocopos major*) vrsta je koja nastanjuje stare šume koja nude mogućnost za gniježđenje i izvor hrane. Duplje rade u starim stablima, a hrane se ličinkama kukaca koji žive ispod kore drveta (potkornjaci, strizibube). Dovoljan razlog da se tijekom revitalizacije perivoja ostavljaju habitatna stabla koja će polako propadati i stvarati izvor hrane djetliću. Prisutnost vrste djetlića jasan je pokazatelj da su stabla u perivoju pred odumiranjem.

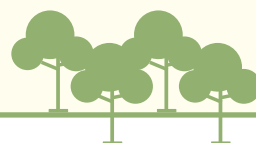

Ne zamijetite li djetlića okom, lako ga prepoznajete po zvuku kuckanja i bubnjanja o stablo.

DOJAVA O OPAŽANJU VRSTA

Habitatno stablo jasena kojem je uklonjena krošnja na jesen 2021. godine služi kao izvor hrane pticama i mjesto je razvoja stadija ličinki saproksilnih kornjaša. Na bazi stabla vide se izrezbareni tuneli ličinki potkornjaka.

Pozivamo građane i korisnike zelenih površina Grada Čakovca da prijave opažanje zanimljivih vrsta flore i faune. Prijava opažanja obavezno mora sadržavati datum viđenja, fotografiju vrste i lokaciju.

Nalaz se može prijaviti putem obrasca za *Dojavu o opažanju vrsta*:
<https://bit.ly/34CAn3h>

**Vidjeli ste zanimljivu
vrstu flore ili faune
u gradu? Dojavite nam!**

Povijesni razvoj Perivoja Zrinski. Ili ipak Parka Zrinski?!

Iako se park uz Stari grad u Čakovcu naziva perivojem, on to nikad nije bio. Niti je osnovan kao perivoj uz dvorac, niti je tijekom 19. stoljeća preoblikovan u perivoj. U svakodnevnom govoru pojmovi vrt, perivoj i park često se upotrebljavaju kao sinonimi, no među njima postoje bitne razlike.

Za perivoj je važna dizajnersko-sadržajna komponenta, a ona je u čakovečkom parku većim dijelom izostala. Perivoj uvijek ima izraziti projektirani tlocrtni dizajn te se rabi kao mjesto društvenih zbivanja i kao kulturni prostor pun novih i umjetnički poticanih sadržaja. S estetsko-stilskog stajališta, u prostoru današnjeg Spomenika parkovne arhitekture Perivoj Zrinski mogu se uočiti **dvije važne razvojne faze: renesansna i historicistička.** Renesansna faza obilježena je plastikom terena zbog obrambenih opkopa te livadama i većim ili manjim skupinama samoniklog, dakle autohtonog drveća. Historicistička faza datira s početka 20. stoljeća kad nastaje geometrijski dekorativni parter i kad se sadi egzotično drveće u blizini dvorca, unutar renesansnih opkopa.

Tijekom druge polovice 20. stoljeća bilo je nekoliko obnova i preoblikovanja parka. Prvo je, prema projektima koje je izradio Zvonimir Kani, **park redizajniran 1960-ih**, ali su planirani zahvati provedeni samo djelomično. Prema tim projektima uređeno je parkiralište, dječje igralište i obnovljeno je kupalište. **Provedbom dijela projekata došlo je do znatnih promjena te su nepovratno izmijenjeni povijesni dijelovi parka.** Sadnjom drvoreda i smanjivanjem površina livada izgubljene su vizure na Stari grad. Neprikladan odabir vrsta koje su bile predviđene za sadnju tek danas, desetljećima nakon sadnje i u vrijeme klimatskih promjena, dolazi do izražaja. Slijedom tih projekata, 1985. godine završen je provedbeni urbanistički plan na temelju kojeg je

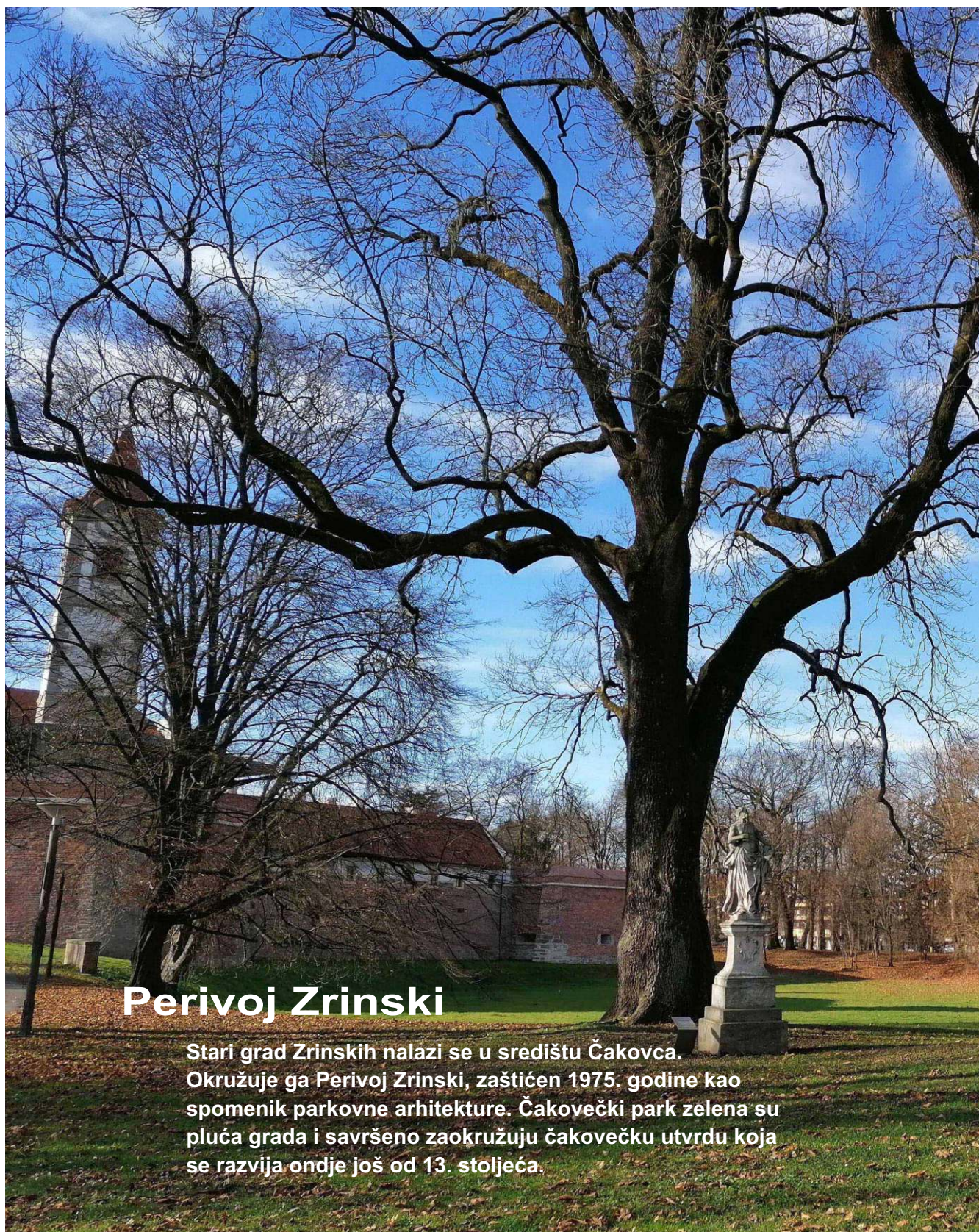
iskopano jezero s lijeve strane ulaza u Stari grad. **Koncepcija staza prilagođena je potrebama prolaznika bez uvažavanja povijesne kompozicije**, usprkos činjenici da je park od 1975. godine pod službenom zaštitom kao spomenik parkovne arhitekture (SPA).

Suvremeniji zahvat na prostoru spomenika parkovne arhitekture Perivoj Zrinski dogodio se sredinom 1990-ih godina kad se izgradnjom novih gradskih bazena otvorila **moгуćnost proširenja parkovnih sadržaja u prostor nekadašnjeg kupališta.** Na prostoru tzv. malog bazena izvedena je fontana „Plivač“ koja siluetom plivača podsjeća na omiljeno gradsko kupalište, dok su ostali sadržaji kupališta zamijenjeni parkovnim.

Izvor podataka:

1. Obad Šćitaroci, M., Bojanić Obad Šćitaroci, B. (1994): Studija parkovne i vrtne arhitekture i prostorno-pejzažnog oblikovanja jezgre Čakovca, Zavod za zaštitu spomenika kulture Zagreb, Zagreb.
2. Golub, S., Mesarić, M., Rojko, I., Šardi, Z., Mance, D., Novosel, Ž., Šafarek, G. (2020): Priroda Međimurja - Med dvema vodama, Meridijani i Međimurska priroda - Javna ustanova za zaštitu prirode, Samobor i Križovec.

Perivoj Zrinski

Stari grad Zrinskih nalazi se u središtu Čakovca. Okružuje ga Perivoj Zrinski, zaštićen 1975. godine kao spomenik parkovne arhitekture. Čakovečki park zelena su pluća grada i savršeno zaokružuju čakovečku utvrdu koja se razvija ondje još od 13. stoljeća.

IMPRESSUM

Perivoj Zrinski news

Glasilo Međimurske prirode - Javne ustanove za zaštitu prirode, 2022.

Nakladnik: Međimurska priroda, Trg međimurske prirode 1, Križovec, 40315 Mursko Središće

e-mail: medjimurska.priroda@gmail.com, www.medjimurska-priroda.info

Uredništvo: Sara Srša, Velimir Bašek, Mihaela Mesarić, Zoran Šardi

Glavna urednica: Sara Srša; **Dizajner i novinar:** Roberta Radović

Napomena: Glasilo Perivoj Zrinski news nije dio projekta Eco Bridge.